

OPSERVATORIJA ZA ILEGALNE EKONOMIJE U JUGOISTOČNOJ EVROPI

IZDANJE

19 AVGUST
2024

Izdvajamo iz sadržaja

Operacija „Crna kravata” otkriva vezu između običnog i podzemnog sveta u Bosni i Hercegovini.

U aprilu 2024. godine, operacija pod šifrovanim imenom „Crna kravata” dovela je do hapšenja 23 osobe u Bosni i Hercegovini i zamrzavanja značajne imovine. Ova operacija, koja je omogućena dešifrovanjem aplikacija koje koriste kriminalci, rasvetlila je aktivnosti velikih kriminalnih aktera iz Bosne i Hercegovine jedan od kojih je vođa kartela „Tito i Dino”, Edin Gačanin. Osim što je demonstrirala impresivnu zajedničku saradnju u sprovođenju zakona, ova operacija je razotkrila uznemirujuće veze između ličnosti iz podzemlja i facilitatora u svetu biznisa i politike.

Crnogorci i dalje imaju ulogu u trgovini kokainom iz Perua u Evropu.

Poslednje dve decenije kriminalne grupe sa Zapadnog Balkana, posebno one iz Crne Gore, aktivni su akteri u

trgovini kokainom iz Perua u Evropu. Postoji rizik da bi neke od ovih kriminalnih grupa mogle da iskoriste širenje uzgoja koke u Peruu, kao i pogoršanje bezbednosti u drugim delovima Latinske Amerike da bi unapredile sopstvene interese.

Kriminalne grupe Zapadnog Balkana održavaju značajno prisustvo u Nemačkoj.

Podaci nemačkih organa krivičnog pravosuđa pokazuju da su kriminalci sa Zapadnog Balkana (posebno iz Albanije) glavni igrači na nemačkim tržištima droge, kao i u trgovini ljudima i pranju novca. U prošlosti, balkanski državljani bili su i članovi ozloglašene motociklističke bande koju su nemačke vlasti zabranile. U ovom članku se razmatra gde i kako ove grupe obavljaju svoje aktivnosti i šta je policija otkrila dešifrovanjem aplikacija koje koriste kriminalne grupe.

Operacija „Crna kravata“ otkriva vezu između običnog i podzemnog sveta u Bosni i Hercegovini.

Kriminalci i njihovi saučesnici su nekada smatrali šifrovanu komunikacionu platformu Sky ECC bezbednim načinom komunikacije i razmene osjetljivih informacija. Međutim, dešifrovanje aplikacije od strane policije 2021. godine, godinu dana nakon uspešnog otključavanja EncroChat-a, rasvetlilo je poslovanje kriminalnih mreža širom sveta.¹ Otkrivene komunikacije dovele su do niza otkrića o glavnim kriminalnim akterima iz Bosne i Hercegovine – kao što je šef kartela „Tito i Dino“, Edin Gačanin – i njihovoj povezanosti sa svetom biznisa, politike i sektora bezbednosti.²

Gačanin, rodom iz Sarajeva sa dvojnim državljanstvom, bosanskim i nizozemskim, uhapšen je u novembru 2022. godine u Dubaiju pod optužbom za trgovinu drogom, zbog čega je osuđen na sedam godina zatvora.³ Američke vlasti su nazvale Gačanina „evropskim Eskobarom“, a naširoko ga smatraju jednim od najproduktivnijih trgovaca drogom na svetu.⁴ Ozloglašen je zbog trgovine drogom na nekoliko kontinenata, kao i zbog pranja novca, a američko Ministarstvo finansija tvrdi da je njegova mreža usko povezana sa moćnom organizovanom kriminalnom grupom Kinahan iz Irske.⁵ Kako prenosi bosanskohercegovački medij Fokus.ba, citirajući državnog tužioca, informacije prikupljene iz aplikacije Sky ECC pokazuju da je kartel delovao u Bosni i Hercegovini, UAE, Holandiji, Belgiji, Nemačkoj, Južnoj Americi i Južnoj Africi.⁶ Gačanin navodno živi u UAE, odakle, kako smatraju evropske vlasti, nastavlja da upravlja svojim operacijama uprkos zatvorskoj kazni koja ga čeka u Nizozemskoj.⁷

U aprilu 2024. godine, sarajevsko Ministarstvo unutrašnjih poslova udružilo se sa Evropolom, američkom Upravom za suzbijanje narkotika (DEA) i Federalnim istražnim biroom (FBI) kako bi sproveli operaciju istrage Gačaninovih poslova pod šifrom „Crna kravata“.⁸ Operacija je dovela do hapšenja 23 osobe u Bosni i Hercegovini, zamrzavanja imovine vredne više od 350.000 evra i zaplene vatrenog oružja, skupih satova i luksuznih automobila.⁹

Tužilaštvo Bosne i Hercegovine je do juna 2024. godine obezbedilo optužnice protiv više od 70 osoba u različitim slučajevima potkrepljenim dokazima iz aplikacija Sky i Anom, navodi glavni tužilac, a prenosi *Dnevni avaz*.¹⁰ Dok su Gačanin i njegov kartel „Dino i Tito“ dobro poznati u svetu trgovine drogom, informacije iz operacije „Crna kravata“ otkrile su detalje o tome kako je mreža funkcionisala i ko je štiti i olakšavao njene aktivnosti u Bosni i Hercegovini. Ovi detalji su proistekli iz sudskih ročišta, u ovom konkretnom slučaju objavljenih u javnosti kroz izjave tužioca na ročištima i tokom konferencija za novinare.¹¹ Iako originalna dokumentacija nije dostupna Globalnoj inicijativi protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (GI-TOC), o optužbama protiv različitih navodnih članova kartela naširoko se izveštava u različitim medijima, a pripisuju se tužilaštvu. Sledeći odeljak obrađuje neke od informacija koje su objavljene u medijima. Treba napomenuti da je u mnogim slučajevima u toku krivično gonjenje i da su i dalje moguće oslobađajuće presude za neke od identifikovanih osoba.

Facilitatori u širokom spektru profesija

Ova mreža je uložila svoj profit u preduzeća, projekte i političke karijere. To je omogućilo kriminalnoj grupi da sakrije svoj novac, istovremeno povećavajući svoj patronat i uticaj.

Najozbiljnije otkriće iz operacije „Crna kravata“ je da je Gačaninov kartel navodno pokušao da kupi zaštitu od državnih aktera u Bosni i Hercegovini. Među 23 uhapšene osobe za koje se sumnja da su povezane sa klanom „Tito i Dino“ nalaze se i zaposleni u Federalnoj upravi policije i Obavještajno-sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine, koji su osumnjičeni za predaju dokumenata kartelu bez ovlašćenja.¹² Još jedan zvaničnik je optužen da je dozvolio trojici specijalnih agenata da zaštite Gačaninove aktivnosti u zamenu za Rolex sat.¹³

Takođe se navodi da je istrage o kriminalcima koji koriste aplikaciju Sky ometao visoki zvaničnik u državnom tužilaštvu. Dianu Kajmaković, zamjenicu glavnog tužioca koja je vodila tim za slučajeve aplikacije Sky, Kancelarija za kontrolu strane imovine

Ministarstva finansija SAD u septembru 2022 godine označila je odgovornom za korupciju i podrievanje demokratskih procesa na Zapadnom Balkanu.¹⁴ U februaru 2024. godine, Kajmakovićeva je proglašena krivom za korišćenje svog položaja za dobijanje neopravdane lične koristi, prema Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine.¹⁵

Radio Sarajevo je preneo da je Gačanin uoči bosanskohercegovačkih opštinskih izbora u 2020. godine na aplikaciji poslao poruku u kojoj je napisao: „Ko god pobijedi, mi smo pobjednici, jer imamo ljude svuda”.¹⁶ Poruka, koja je citirana u saopštenju tužioca, ilustruje obim političkih veza kartela. Čak se navodi da su članovi njegove mreže razgovarali o tome da imaju i bliskog saradnika državnog ministra na svom platnom spisku.¹⁷

Izveštaji medija o slučaju otkrivaju širok spektar aktera iz privatnog i javnog sektora koji su uvučeni u mrežu ovog kartela. Zanimljiv aspekt Gačaninove navodne strategije regrutovanja bio je njegov izbor pojedinaca koji su uživali poverenje javnosti i za koje niko nikada ne bi posumnjao da se bave kriminalnim radnjama, kao što su sportisti, mladi političari i aktivisti.

Kako prenosi lokalni informativni portal Klix.ba, državno tužilaštvo je tokom drugog sudskog ročišta u predmetu „Crna kravata 2” otkrilo da je navodno formirana kriminalna mreža između 2016. i 2021. godine za pranje prihoda od droge koje je ostvario kartel „Tito i Dino”.¹⁸ Tužilac tvrdi da je mrežu predvodio Adnan Smajlović, koji je koristio ime Verstappen na aplikaciji Sky, a koji je navodno radio po Gačaninovima instrukcijama.¹⁹ Tužilaštvo navodi da je 2020. godine Smajloviću povereno plaćanje članova kartela i saučesnika iz sume od 255.000 evra u gotovini koja se čuvala u Sarajevu. Smajlović je negirao svoju umešanost, ali je u pritvoru i suđenje je u toku.²⁰ Drugi iznos koji je korišćen za plaćanje u gotovini navodno se držao u Nizozemskoj i njime je upravljao Husmir Gabeljić, koga je tužilac optužio za umešanost u pranju novca i članstvo u kriminalnoj grupi. Od dvojice „blagajnika”, kako se izveštava, tražilo se da vode detaljne račune o isplaćenom novcu i da izveštavaju Gačanina.²¹

Još jedna osoba za koju tužilaštvo tvrdi da je primila novac od Smajlovića je Aida Halać, vlasnica teretane i zaposlenik Kantonalne bolnice u Zenici.²² U informacijama tužilaštva sa ročišta, kako navodi Faktor,

Državna agencija za istrage i zaštitu Bosne fokusirala se na osumnjičene saradnike vođe kartela Edina Gačanina u okviru operacije „Crna kravata”.

Fotografija: Državna agencija za istrage i zaštitu

tvrdi se da je Halaćeva u aplikaciji Sky koristila nadimak Griselda, po Kolumbijki koja je bila istaknuta u trgovini drogom.²³ Smajlović je navodno Halaćevoj dao više od 15.000 evra za renoviranje teretane, a platio joj je i dozvolu za pilota helikoptera sa namerom da može da prevozi Gačanina.²⁴ Optužena je i da je dobila novac za svoju kampanju da postane član Gradskog veća Zenice, koja je bila uspešna.²⁵ Zauzvrat, kako su otkrile dešifrovane komunikacije, obećala je nepokolebljivu lojalnost Gačaninu, čak je navodno rekla da bi bila spremna da ubije za njega.²⁶ Prema pisanju *Dnevnog avaza*, Gačanin se u zamenu za njenu vernost zakleo da će Halaćeva na kraju postati prva gradonačelnica Zenice.²⁷ Halaćeva je navodno imala važnu ulogu za Gačanina u njegovim operacijama pranja novca, posebno kroz kupovinu nekretnina. Smatra se da je to omogućeno uz pomoć njene bliske prijateljice, direktorice banke koja je, prema pisanju portala *Hercegovina.info*, olakšala unošenje nedozvoljenih sredstava u finansijski sistem.²⁸ Halaćeva je optužena da je deo organizovane kriminalne grupe i trenutno je u pritvoru. Ona je negirala navode protiv nje.²⁹

Adna Helić, poznata influencerska na društvenim mrežama i vlasnica spa i kozmetičkog salona, takođe je osumnjičena da je primila novac od Smajlovića i da je pomogla u pranju nedozvoljenih prihoda od trgovine drogom, navodi se u prepisci koju je preneo *Klix.ba*.³⁰ *Klix.ba* je takođe izvestio da je, prema izjavama koje je državni tužilac izneo na sudskom ročištu, Helićeva takođe osumnjičena da je prenela 200.000 evra u gotovini iz Dubajua u Bosnu i Hercegovinu u ime kartela, naplaćujući 6%-7% provizije za svoje usluge, koje je navodno koristila za ulaganje u svoje poslovanje u Sarajevu.³¹ Helićeva je negirala navode i puštena je bez ikakvih izrečenih mjera.³²

Pored saučesnika u sektoru bezbednosti i privatnom sektoru, čini se da je civilno društvo takođe bilo umešano u pranje novca. Fokus.ba je izvestio da je, prema slučaju koji je javni tužilac predstavio na sudskom ročištu, kartel „Tito i Dino” bio zainteresovan za osnivanje organizacija civilnog društva kako bi uticao na lokalnu politiku, na primer, finansiranjem projekata zajednice i uticajem na lokalne medije, i da je čak planirao kupovinu nekih medija.³³

Još jedan optuženi u predmetu Crna kravata je biznismen Sančez Jukić, koji je preko poruka aplikacije Sky razotkriven kao jedan od navodnih Gačaninovih saučesnika. Prema izveštavanju *Klix.ba*, poruke aplikacije Sky otkrivaju da je Jukić navodno primio više od 25.000 evra od Smajlovića.³⁴ Portal navodi da je Jukić optužen za međunarodnu trgovinu kokainom u velikim količinama, ali je negirao sve optužbe.³⁵ Gačanin mu je navodno dao nalog da otputuje u Durban, u Južnoafričkoj Republici, zbog projekta poznatog kao „Satwa”, za koji se veruje da je uključivao logističke zadatke kao što su prijem kontejnera kokaina iz Perua i Kolumbije i uspostavljanje lokalnog servera za komunikacionu aplikaciju pod nazivom „Circle”, koju je grupa planirala da pokrene kao alternativu aplikaciji Sky.³⁶

Prema slučaju državnog tužioca, kako navodi *Klix.ba*, IT stručnjak Boško Jerković dobio je zadatak da uspostavi novi bezbedni sistem za komunikaciju kako bi se eliminisalo oslanjanje grupe na aplikaciju Sky.³⁷ Jerković, koji je kako se navodi održavao direktan kontakt sa Gačaninom, navodno je bio odgovoran za distribuciju 14 servera na 12 lokacija u Dubajui i Bosni i Hercegovini kako bi stvorio privatni oblak za bezbednu komunikaciju.³⁸ Takođe se navodi da je bio zadužen za regrutovanje novih članova kartela sa IT i programerskim veštinama.³⁹ Da je kriminalna mreža zaista pokrenula svoju sigurnu platformu kao što je planirano, bilo bi izuzetno teško službama za sprovođenje zakona da se infiltriraju.

Iako je Gačanin i dalje na slobodi, operacija „Crna kravata” uspeła je da poremeti neke od kriminalnih aktivnosti kartela „Tito i Dino”, razotkrivajući vezu između podzemlja i sveta biznisa i politike. Smanjenje uticaja organizovanog kriminala u Bosni i Hercegovini i drugim delovima Zapadnog Balkana zahtevaće ne samo unapređene službe za sprovođenje zakona i međunarodnu saradnju koja je omogućila ovu operaciju, već i rešavanje faktora koji su omogućili stvaranje ekosistema koji je plodan za organizovani kriminal. To uključuje jačanje integriteta i antikorupcijskih mera, smanjenje nezakonitih finansijskih tokova, praćenje finansiranja političkih stranaka i povećanje opreza u javnim institucijama na potencijalne infiltracije kriminalnih aktera i nezakonitih ekonomija.

Napomene

- 1 Joseph Cox, *Belgian police say they decrypted half a billion 'Sky' messages, arrested 48 people*, Vice, 10. mart 2021; Azem Kurtić, *Blue barrels, watertight bags: From Bosnian refugee to international drug kingpin*, Balkan Insight, 29. maj 2024; Douwe den Held, *Was a super cartel really controlling Europe's drug trade?*, InSight Crime, 29. novembar 2022.
- 2 Aplikaciju Sky u BiH je koristilo 2200 političara, biznismena, policajaca..., Bljesak.info, 21. maj 2023.
- 3 Evropol, *Heat is rising as European super cartel is taken down in six countries*, 15. mart 2023.
- 4 Zdravko Ljubas, *Bosnia cracks down on international drug cartel; police officials among suspects*, Organized Crime and Corruption Reporting Project (OCCRP), 22. april 2024.
- 5 US Department of the Treasury, *Treasury targets actors in Bosnia and Herzegovina undermining stability and perpetuating corruption*, 15. mart 2023.
- 6 Šokantni detalji s ročišta u predmetu 'Black Tie 2': 'Pokušali su preuzeti državu!', Fokus.ba, 24. april 2024.
- 7 Evropol, *Global drug kingpin's inner circle taken down*, 23. april 2024; Fatjona Mejdini i Fabian Zhilla, *A safe haven in the Gulf: Balkan criminals, and their money, are hiding in the United Arab Emirates*, Globalna inicijativa protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (GI-TOC), 19. april 2022; Zdravko Ljubas, *Bosnia cracks down on international drug cartel; police officials among suspects*, OCCRP, 22. april 2024.
- 8 Naredna operacija: „Crna kravata 2“, dovela je do još hapšenja i zaplena.
- 9 Evropol, *Global drug kingpin's inner circle taken down*, 23. april 2024; SIPA blokirala račune jučer privedenim osobama, pretreseni sefovi, 'zamrznute' stotine hiljada KM, Klix.ba, 23. april 2024.
- 10 Kajganić: Potvrđene optužnice za više od 70 osoba po dokazima iz Sky aplikacije, *Dnevni avaz*, 29. maj 2024.
- 11 Tužilaštvo iznijelo sumnje o ulogama petero uhapšenih u kartelu među kojima je i influenserica, Klix.ba, 24. april 2024.
- 12 Predmet 'Black Tie 2': Tužilaštvo BiH tvrdi da je organizovana kriminalna grupa imala namjeru 'preuzeti državu', Klix.ba, 24. april 2024.
- 13 Denaída Bašić i Melika Balihodžić, Do koga nas je sve odvela 'Crna kravata': Od biznismena, policijskih službenika do poznatih doktora i influensera, N1 BiH, 23. april 2024.
- 14 US Department of the Treasury, *Treasury targets corrupt state prosecutor in Bosnia and Herzegovina*, 26. septembar 2022; Nermina Kuloglija-Zolj, Kajmaković bila koordinatorica tima za rad na Sky i Anom predmetima, Detektor, 8. septembar 2023.
- 15 Emina Dizdarević Tahmišćija, Nova suspenzija za tužiteljicu Dianu Kajmaković, Detektor, 3. april 2024.
- 16 *Dnevni avaz*, 'Avaz' u posjedu novih Sky poruka / Tito piše: 'Naredbe se prate do smrti', 25. maj 2024; Objavljene nove prepiske iz Sky aplikacije: Kljako, politika – Behram i Tito otkrivaju strategiju, Radio Sarajevo, 16. maj 2024.
- 17 Objavljujemo nove prepiske iz Skya: Behram – 'Neka Kljake nastave raditi za nas, da nismo džaba uložili 50 hiljada'; Tito: 'Ma kakvih 50 hiljada, to je smiješno', Istraga, 16. maj 2024; Miralem Aščić, Nove šokantne Sky poruke između Gačanina i članova narkokartela: 'Imamo čovjeka u CIK-u!', *Dnevni avaz*, 18. maj 2024.
- 18 Predmet 'Black Tie 2': Tužilaštvo BiH tvrdi da je organizovana kriminalna grupa imala namjeru 'preuzeti državu', Klix.ba, 24. april 2024.
- 19 Ibid.
- 20 Ovo su argumenti odbrane uhapšenih u akciji 'Black Tie 2': Detaljno obrazložili poziciju branjenika, Klix.ba, 26. april 2024.
- 21 Detalji Tužilaštva o grupi iz akcije 'Black Tie 2': Osnovali firmu u Peuu za izvoz voća pa izvezili kokain, Klix.ba, 25. april 2024.
- 22 Denaída Bašić i Melika Balihodžić, Do koga nas je sve odvela 'Crna kravata': Od biznismena, policijskih službenika do poznatih doktora i influensera, N1 BiH, 23. april 2024.
- 23 Tužilac citirao SKY poruke: Tito je narkonovcem od "Griselde" planirao napraviti prvu gradonačelnicu Zenice, Faktor, 21. maj 2024.
- 24 Ibid.
- 25 City of Zenica, Saziv vijeća grada; Šta tužilac kaže o troje osumnjičenih u pritvoru i kako je kandidatkinja za vijeće u Zenici dobila novac za izbore, Klix.ba, 25. april 2024.
- 26 Sedin Spahić, Aida Halać, 'Griselda' sa Sky-a, pisala narkovodi Titu: Bila sam spremna likvidirati, Allaha mi, mnogo te poštujem, *Dnevni avaz*, 25. maj 2024.
- 27 'Avaz' u posjedu Sky poruka, Gačanin pisao Aidi Halać: 'Ako Bog da bit ćeš gradonačelnica Zenice', *Dnevni avaz*, 21. maj 2024.
- 28 Sky prepiske otkrivaju narko novac se prao kroz gradnju i kupnju stanova, sudjelovala i direktorica banke, Hercegovina.info, 27. maj 2024.
- 29 Ovo su argumenti odbrane uhapšenih u akciji 'Black Tie 2': Detaljno obrazložili poziciju branjenika, Klix.ba, 26. april 2024; Akcija Crna kravata: Šta su tužioc otkrili u Hong Kongu i Ujedinjenim Arapskim Emiratima?, *Zurnal*, 21. maj 2024.
- 30 Tužilaštvo iznijelo sumnje o ulogama petero uhapšenih u kartelu među kojima je i influenserica, Klix.ba, 24. april 2024.
- 31 Sud BiH odbio izreći mjere zabrane influenserki Adni Helić, Klix.ba, 20. maj 2024.
- 32 Ibid.
- 33 Šokantni detalji s ročišta u predmetu 'Black Tie 2': 'Pokušali su preuzeti državu!', Fokus.ba, 24. april 2024.
- 34 Šta tužilac kaže o troje osumnjičenih u pritvoru i kako je kandidatkinja za vijeće u Zenici dobila novac za izbore, Klix.ba, 25. april 2024.
- 35 Ovo su argumenti odbrane uhapšenih u akciji 'Black Tie 2': Detaljno obrazložili poziciju branjenika, Klix.ba, 26. april 2024.
- 36 Šta tužilac kaže o troje osumnjičenih u pritvoru i kako je kandidatkinja za vijeće u Zenici dobila novac za izbore, Klix.ba, 25. april 2024.
- 37 Gačanin je planirao uspostaviti vlastiti sistem komunikacije: 'Za tri mjeseca Sky nam neće trebati', Klix.ba, 30. april 2024.
- 38 Ibid.
- 39 Ibid.

Crnogorci i dalje igraju ulogu u trgovini kokainom iz Perua u Evropu.

Od početka 2000-ih, crnogorski kriminalci igraju ulogu u trgovini kokainom iz Perua. Nedavne operacije usmerene na državljane Crne Gore ukazuju na postojanje trgovine kokainom iz Perua u Evropu koja uključuje složene kriminalne mreže i klanove koji se prvenstveno sastoje od Crnogoraca, Srba i Bosanaca, ali i Albanaca. Kako se uzgoj koke širi u Peruu, postoji rizik da bi neke od ovih organizacija mogle da prošire svoja partnerstva sa peruanskim i brazilskim kriminalnim grupama.

Peru je drugi najveći proizvođač kokaina na svetu, posle Kolumbije.¹ U 2022. godini, 95 008 hektara bilo je pod uzgojem koke u zemlji, što je povećanje od 18% u odnosu na 2021. godinu (80 681 hektara) i značajno povećanje od 54% u odnosu na 2020. godinu (61 777 hektara).² Ovaj rast je rezultat širenja proizvodnje koke izvan tradicionalnih područja duž reka Ene i Apurimak u granične regione kao što su Loreto, Ukajali i Puno.³ Uzgoj lista koke za nerafinisanu potrošnju legalan je u Peruu, u skladu sa tradicionalnim običajima, ali je njegova transformacija u kokain nezakonita, a vladini zvaničnici procenjuju da se 90% useva u Peruu sada koristi u nezakonite svrhe.⁴

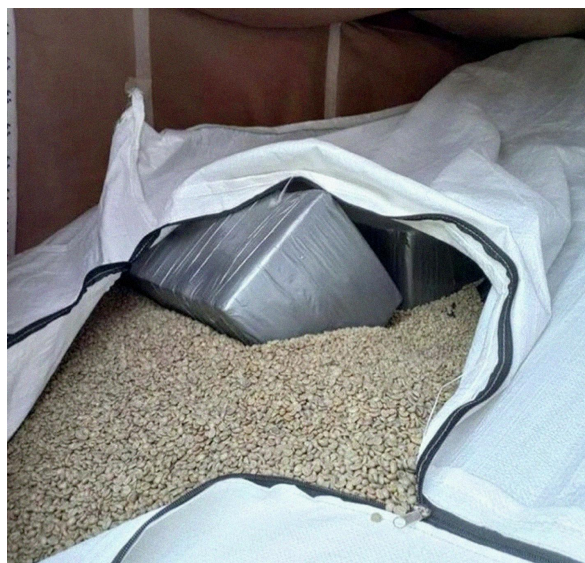
Balkanske kriminalne mreže sastavljene od kriminalnih grupa slovenskog porekla koje govore bosansko-hrvatsko-crnogorsko-srpski jezik⁵, u velikoj meri oslanjaju se na Peru za kupovinu kokaina.⁶ Ove mreže srpskih, crnogorskih, bosanskih i, u manjoj meri, hrvatskih državljana, ističu se u transportu kokaina iz Latinske Amerike u Evropu, koristeći ključne luke u Ekvadoru, Španiji, Holandiji, Belgiji, Nemačkoj i Jadranskom moru.⁷ Ove mreže se sastoje od oko 50 ćelija⁸ i, prema podacima Evropola, posluju fleksibilno i lako regrutuju u svoje redove.⁹ Kao rezultat toga, Peru igra ključnu ulogu kao zemlja izvora kokaina za crnogorske trgovce drogom, koji uglavnom snabdevaju zapadnu, ali i južnu Evropu.

Kavački i Škaljarski klanovi navodno su dve najjače kriminalne organizacije iz Crne Gore uključene u transnacionalnu trgovinu kokainom.¹⁰ Crnogorsko tužilaštvo je u decembru 2022. godine podiglo optužnicu protiv pripadnika Kavačkog klana i njegovog vođe Radoja Zvicera. Prema optužnici, klan je koristio Peru za kupovinu kokaina i transport morskim putem u Evropu za dalju prodaju.¹¹ Članovi klana su takođe

navodno razlikovali kokain iz Perua tako što su koristili ženski rod kada govore o njemu i navodili da je kokain iz ove zemlje belji i skuplji od kokaina iz drugih zemalja.¹² Oni su takođe navodno pakovali kokain u pakovanja pravougaonog oblika, težine oko jednog kilograma, koja se u komunikacijama nazivaju „kockama”.¹³ Mnogi od ovih paketa bili su vakumirani najlonom sa utisnutim pečatima različitih naziva koji su označavali njihove zemlje porekla, uključujući Peru, navodi se u optužnici.¹⁴

Škaljarski klan takođe je osumnjičen za umešanost u trgovinu kokainom iz Perua. U avgustu 2021. godine, na primer, peruanske vlasti zaplenile su preko 2 tone kokaina visoke čistoće u vrednosti od 90 miliona dolara, za koji se veruje da je, kako prenosi Blic, pripadao Škaljarskom klanu.¹⁵ Krijumčarena roba je bila namenjena za otpremu iz luke Kaljao u Belgiju. Droga je bila sakrivena u kontejneru za izvoz organske kafe, upakovana u pravougaone pakete sa različitim natpisima.¹⁶

Darko Šarić, crnogorski krijumčar koji je 2015. godine osuđen od strane srpskog suda na 20 godina zatvora zbog krijumčarenja 5,7 tona kokaina širom Južne Amerike i u Evropu,¹⁷ bio je ključni akter u početku uspostavljanja veza u Peruu. Prema svedočenju bivšeg člana grupe, Šarić je kokain nabavljao od kriminalnih

U avgustu 2021. godine, peruanske vlasti zaplenile su preko 2 tone kokaina skrivene u kontejneru sa kafom.

Fotografija: Tužilaštvo Perua preko Blica

grupa u Peruu, kao i u Kolumbiji i Boliviji.¹⁸ Drugi bivši član je naveo da Šarićevu organizaciju vode Crnogorci i Srbi, i dalje konstatovao da Hrvati imaju najniže pozicije u hijerarhiji, baveći se uglavnom transportom.¹⁹

U novije vreme, u oktobru 2023. godine, peruanska policija sprovela je ciljanu operaciju protiv kriminalne grupe „Roll Royce“, koju je navodno predvodio Nikola Berišaj (poznat i kao Baba, crnogorski državljanin koji je pripadnik albanske nacionalne manjine).²⁰ Osumnjičen je da je radio kao posrednik za albanske krijumčare droge.²¹ U ovoj operaciji zaplenjeno je 114 paketa kokaina u vrednosti od više od 10,4 miliona dolara. Berišaj, koji se navodno predstavljao kao sveštenik evangelističke crkve, optužen je da je dogovarao prevoz kokaina kroz peruansku luku Kaljao, nakon što je navodno već završio najmanje jednu pošiljku droge u Evropu uz pomoć peruanskih saradnika.²²

Još jedan zanimljiv primer je slučaj Gorana Gogića, bivšeg boksera teške kategorije iz Crne Gore. U oktobru 2022. godine, tužiocu u Njujorku otpečatili su optužnicu protiv Gogića koja ga tereti po tri tačke za kršenje Pomorskog zakona o drogama, nakon što su američke vlasti presrele 20 tona kokaina na putu iz Kolumbije u Evropu.²³ Operacija krijumčarenja bila je složena i uključivala je utovar kokaina na komercijalne teretne brodove pod okriljem noći u blizini obala i luka, korišćenjem glisera i brodske opreme, uključujući dizalice i mreže, navode tužiocu. Kokain je bio skriven u posebnim kontejnerima za otpremu sa falsifikovanim pečatima, a operacija se u velikoj meri oslanjala na pristup posadi,

zajedno sa podacima o ruti, popisu tovara i poziciji u realnom vremenu, dodali su tužiocu. Znatne količine kokaina povezane sa ovom šemom takođe su zaplenjene u lukama u Peruu.²⁴

Bilo je i slučajeva krijumčarenja kokaina poštom iz Perua u Crnu Goru. U avgustu 2017. godine zaplenjen je peruanski kokain namenjen za distribuciju u Crnoj Gori.²⁵ U operaciji krijumčarenja bilo je skriveno 66 manjih paketa kokaina visoke čistoće u legalnim pošiljkama drvenih podmetača za čaše.²⁶

U budućnosti postoje rizici da će balkanske kriminalne grupe dodatno porasti kako se uzgoj koke širi u Peruu, a bezbednost smanjuje u drugim delovima Latinske Amerike. Kao i u Kolumbiji i Ekvadoru u prošlosti, balkanske kriminalne grupe mogle bi da formiraju saveze sa lokalnim peruanskim kriminalnim grupama koje bi mogle da se pozovu na usluge ovih ponekad nasilnih balkanskih bandi. Dobro povezane balkanske kriminalne grupe takođe mogu da deluju kao posrednici za peruanske i brazilske grupe, uključujući korišćenje njihovih postojećih veza sa brazilskim kriminalnim podzemljem za iskorišćavanje širenja proizvodnje koke u Peruu u region Ukajali, u blizini granice sa Brazilom.²⁷ Povećan uzgoj koke, poboljšana infrastruktura luka²⁸ i veća kriminalna aktivnost u Peruu kao rezultat povećane pažnje organa za sprovođenje zakona u Brazilu, Kolumbiji i Ekvadoru²⁹ su upozoravajući znaci da bi Peru mogao da postane rastuće tržište za kriminalne grupe iz Crne Gore i drugih delova Zapadnog Balkana.

Napomene

- 1 United Nations Office and Drugs and Crime, *Global report on cocaine 2023: Local dynamics, global challenges*, mart 2023, str. 51.
- 2 Comisión Nacional para el Desarrollo y Vida sin Drogas, *Perú, Monitoreo de cultivos de coca 2022*, jun 2023, str. 55.
- 3 Ibid.
- 4 *Peru's coca leaf cultivation reaches record high in 2022*, Al Jazeera, 27. jun 2023.
- 5 Druge kriminalne grupe iz regiona Balkana su iz albanskog govornog područja, pretežno sastavljene od albanskih državljana iz Albanije, Severne Makedonije i Kosova. U Crnoj Gori, Albanci čine najveću neslovensku etničku grupu, sa oko 5% ukupnog stanovništva.
- 6 Štaviše, organi za sprovođenje zakona u Peruu otkrili su prisustvo kartela Sinaloa i kartela nove generacije Halisko iz Meksika, kao i elemente italijanske mafije kao što su 'Ndrangheta i Kamora. Pogledati *Perú estima que cada año entra medio millón de toneladas de coca pura en Europa*, Libertad Digital, 2. novembar 2021.
- 7 Saša Đorđević, *Balkanski kartel – razbijanje mita: Braća po narkoticima*, *Vreme*, 13. oktobar 2021.
- 8 Gabriel Stargardter, *How Balkan gangsters became Europe's top cocaine suppliers*, Reuters, 2. maj 2024.
- 9 Ruggero Scaturro i Walter Kemp, *Portholes: Exploring the maritime Balkan routes*, Globalna inicijativa protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (GI-TOC), jul 2022, str. 26.
- 10 Saša Đorđević, *A criminal underworld of Montenegro*, LinkedIn, 27. april 2022.
- 11 Optužnica Specijalnog državnog tužilaštva Crne Gore protiv Radoja Zvicera i 10 drugih lica, Podgorica, KI-S br. 172/22, 30. decembar 2022. godine.
- 12 Nazivajući kokain Peruanka umesto Peruanac, oni impliciraju da je bolji ili lepši.
- 13 Ibid.
- 14 Ibid.
- 15 2 tone kokaina krili u kafi: Propao plan crnogorske mafije, droga im zaplenjena, od škalaraca ni traga, Blic, 13. avgust 2021.
- 16 AFP, *Police in Peru seize more than two tonnes of cocaine valued at \$90 million that was to be transported to the seaport of Belgium from the seaport of Callao*, Twitter/X, 12. avgust 2021.

- 17 Serbia sentences Balkan drug trafficker to 20 years in jail, Reuters, 13. jul 2015.
- 18 Bojana Jovanović i Stevan Dojčinović, *Indictment of Montenegrin businessman details drug trafficking*, Organized Crime and Corruption Reporting Project, 8. februar 2013.
- 19 Ibid.
- 20 Etnički sastav Crne Gore obuhvata Crnogorce, Srbe, Bosance i Albance. Ova raznolikost čini kriminalce u ovoj zemlji prilično svestranim i dobro povezanim sa drugim kriminalcima na Zapadnom Balkanu.
- 21 Buenos Días Perú, *Gran operación policial desmantela mafia de narcotráfico*, YouTube, 18. oktobar 2023.
- 22 *Cae parte de 'Los Roll Royce': mafia de narcotráfico estaba a punto de enviar droga valorizada en 10 millones de dólares*, Panamericana, 18. oktobar 2023.
- 23 US Attorney's Office, Eastern District of New York, *Montenegrin national charged in Brooklyn Federal Court with maritime narcotrafficking of over 20 tons of cocaine*, 31. oktobar 2022.
- 24 Ibid.
- 25 Kokain iz Perua poštom stigao u CG, RTCG, 17. avgust 2017.
- 26 Ibid.
- 27 Neil Giardino, *Peru's cocaine trade overruns remote Indigenous territory*, Al Jazeera, 25. jul 2023.
- 28 Aakriti Dubey, *5 major ports in Peru*, Marine Insight, 4. februar 2022; Business News Americas, *Peru's port sector in for a busy 2024*, 7. februar 2024.
- 29 Felipe Botero Escobar, *Organized crime declares war: The road to chaos in Ecuador*, GI-TOC, 2. februar 2024.

Kriminalne grupe Zapadnog Balkana održavaju značajno prisustvo u Nemačkoj.

U najnovijoj proceni kriminalnih mreža koju je Evropol objavio u aprilu ove godine, napominje se da organizovane grupe sa Zapadnog Balkana zadržavaju značajno prisustvo u EU, posebno u Nemačkoj.¹ Od 2020. i 2021. godine, kada su organi za sprovođenje zakona oborili EncroChat i Sky ECC – šifrovane aplikacije za razmenu poruka koje su koristili kriminalci – dovele su do niza hapšenja² koja su uključivala i kriminalce sa Zapadnog Balkana u Nemačkoj. Ovi i drugi slučajevi pokazuju da su kriminalci sa Zapadnog Balkana aktivni igrači na nemačkim tržištima droge, kao i u poslovima trgovine ljudima i pranja novca. Ova slika je potkrepljena dubokim ispitivanjem policijske statistike.

Zahvaljujući podacima prikupljenim sa aplikacije Sky ECC, Milivoj Todorović, iz Bosne i Hercegovine, uhapšen je u novembru 2022. godine u Frankfurtu na Majni zbog sumnje da je švercovao drogu preko veza sa crnogorskim skaljarskim klanom, za koji N1 navodi da je glavni akter u isporuci kokaina u i kroz Evropu.³ U drugom slučaju zasnovanom na obaveštajnim podacima iz aplikacije za razmenu poruka Sky, u julu 2022. godine, Nemačka je izručila Savu Marinkovića – koji je već služio zatvorsku kaznu zbog trgovine drogom – Bosni i Hercegovini putem crvene poternice INTERPOL-a, zbog sumnje na ubistvo dvojice policajaca u Sarajevu 2018. godine.⁴ Njegovo suđenje je u toku.⁵

Statistički podaci koje je objavio Bundeskriminalamt (nemačka Federalna kancelarija kriminalističke policije) za 2021. i 2022. godinu pokazuju da se Albanija nalazi među prvih pet država iz kojih dolaze organizovane kriminalne grupe koje deluju u Nemačkoj, postavljajući ovu zemlju na četvrto mesto nakon Turske, Poljske i Italije. Procenjujući organizovane kriminalne grupe prema nacionalnosti njihovih vodećih članova, kriminalne grupe predvođene Albancima zauzimaju drugo mesto u odnosu na pretežno turske grupe među inostranim kriminalnim mrežama koje su aktivne u Nemačkoj.⁶

Slika je nešto drugačija ako se organizovani kriminalci povezuju sa drogom odvoji od slučajeva organizovanog kriminala uopšte. Najzastupljenije inostrane grupe koje se bave krivičnim delima vezanim za trgovinu narkoticima su turska, poljska i albanska grupa. Kada je reč o kokainu, Albanci čine najveću kategoriju stranih

prestupnika (15%).⁷ Albanske grupe su takođe glavni igrači na nemačkom tržištu kanabisa.⁸

Jedan od razloga za veliku uključenost albanskih i drugih organizovanih kriminalnih grupa sa Zapadnog Balkana u poslove sa drogom i druge kriminalne poduhvate može biti velika dijaspora ljudi iz bivše Jugoslavije i Albanije koji su emigrirali u Nemačku devedesetih godina. Drugi razlog mogu biti mreže koje kriminalne grupe sa Zapadnog Balkana održavaju u zapadnoevropskim lukama, koje predstavljaju kapije za prolaz kokaina, kao i heroina i kanabisa koji se krijumčare preko balkanske rute.

Multinacionalne mreže koje se bave višestrukim kriminalnim radnjama

Čini se da je većina kriminalnih ćelija sa Zapadnog Balkana koje su aktivne u Nemačkoj deo širih multinacionalnih mreža, čime se raspršuje mit o monolitnom „balkanskom kartelu”. Kada nemačka nacionalna policija ili zajedničke operacije preko Evropola uhvate veliki broj organizovanih kriminalaca, državljani zemalja Balkana su često među uhapšenima. Na primer, u maju 2023. godine, Evropol je koordinirao međunarodnom operacijom koja je dovela do hapšenja 37 osoba, od kojih je nekoliko bilo sa Zapadnog Balkana, uključujući navodnog vođu iz Bosne i Hercegovine koji već služi četvorogodišnju zatvorsku kaznu u Italiji.⁹ U junu 2023. godine, Evrodžast i Evropol su pružili podršku vlastima u Nemačkoj, Italiji i Holandiji u razbijanju mreže za trgovinu drogom za koju vlasti kažu da se sastojala uglavnom od albanskih državljana. Uhapšeno je 35 osumnjičenih. Ova kriminalna mreža je optužena za krijumčarenje kokaina i kanabisa iz Južne Amerike u Evropu sa ukupnom tržišnom vrednošću većom od milijardu evra.¹⁰

U oktobru 2023. godine prekinut je veliki lanac trgovine drogom kada su uhapšene desetine osumnjičenih i zaplenjeno nekoliko stotina kilograma kokaina iz mreže koja je obuhvatala nemačke savezne države Hese, Severnu Rajnu-Vestfaliju, Baden-Virtemberg, kao i Hrvatsku i Poljsku. Među uhapšenima su bili državljani Hrvatske, Srbije, Bugarske, Severne Makedonije i Crne Gore.¹¹ U februaru 2024. godine, italijanske i albanske vlasti su zajedničkim naporima, uz pomoć Evrodžasta i Evropola, sprovele veliku operaciju koja je dovela do

hapšenja 59 osumnjičenih, uključujući pojedince u Albaniji, Italiji, Nemačkoj i Velikoj Britaniji. Ova mreža je optužena za krijumčarenje heroina, kokaina, hašiša i kanabisa u Nemačku i Španiju vozilima koja su imala skrivene pregrade.¹² Ove operacije pokazuju kako je Nemačka ujedno i veliko maloprodajno tržište za drogu, kao i važna tačka pretovara za veleprodajne transakcije kokainom i distribuciju unutar Evrope i šire.

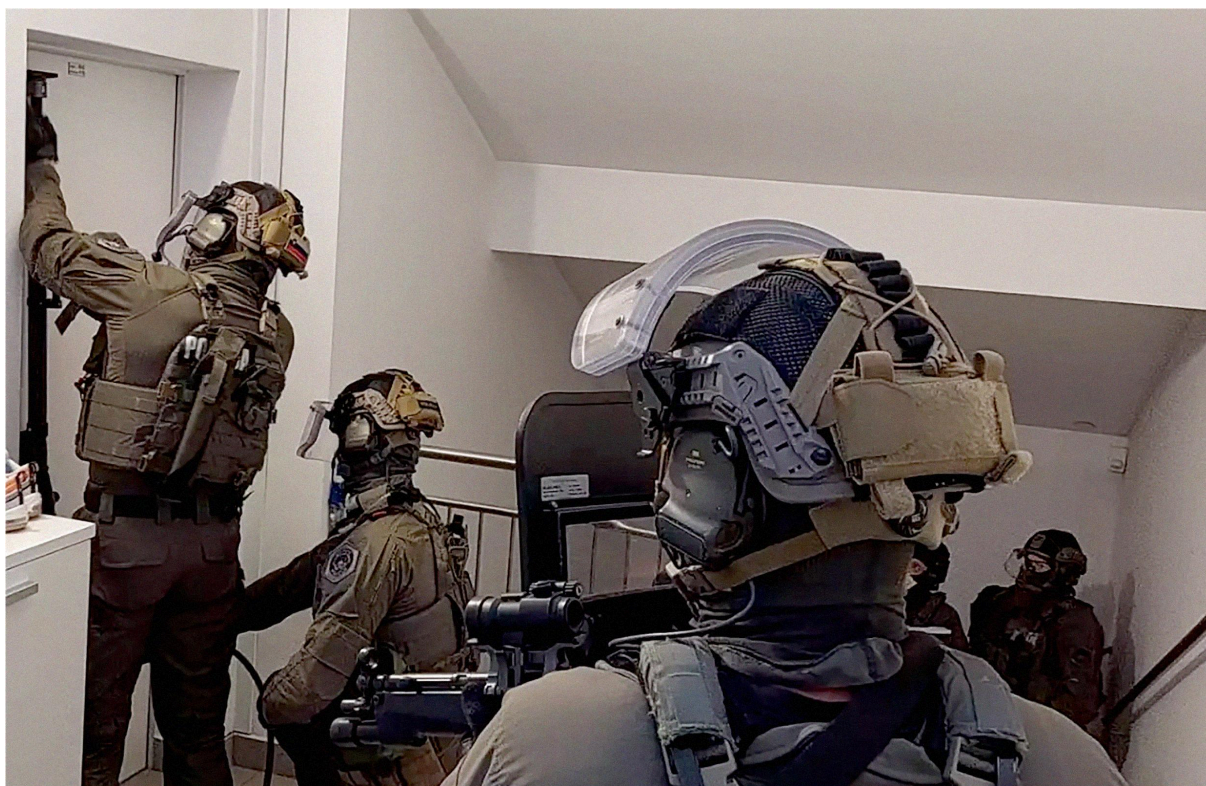
Gore navedeni slučajevi jasno pokazuju da kriminalne mreže sve više saraduju izvan etničkih granica, prevazilazeći tradicionalne raskole u korist svih uključenih. Ovi slučajevi takođe pokazuju transnacionalnu prirodu ovih mreža. Na primer, u slučaju kokaina, organizovane kriminalne grupe sa Zapadnog Balkana imaju dobre kontakte sa kriminalnim grupama na izvoru snabdevanja u Latinskoj Americi, veleprodajnim distributivnim mestima (uključujući luku Hamburg) i maloprodajnim distributivnim lokacijama u drugim evropskim zemljama.

Poznato je da balkanske kriminalne grupe imaju dobre veze sa italijanskim i turskim mafijaškim organizacijama. Generalno, oni su poznati kao vešti preduzetnici u trgovini drogom. Prema rečima bivšeg zvaničnika američke Uprave

za suzbijanje narkotika, kriminalci sa Balkana „rado saraduju sa Izraelcima, Holandanima, Šveđanima, Dominikancima i Kinezima... [Oni] rade sa svima.”¹³

Kriminalni ekosistemi značajno variraju širom Nemačke. Dok su u nekim gradovima (npr. u Berlinu) dominantne mreže organizovanog kriminala zasnovane na takozvanim klanovima – obično arapskim, turskim ili kurdskim, u drugima grupe u kojima dominiraju članovi iz Albanije ili drugih država Zapadnog Balkana kontrolišu značajan udeo profitabilnih nezakonitih tržišta (npr. u Hamburgu).¹⁴ Čak i u velikim gradovima kao što su Berlin i Frankfurt na Majni, gde su balkanske grupe mladi partneri, one su očigledno vešte u sklapanju poslova sa moćnijim grupama.¹⁵

U Hamburgu se albanske, srpske i crnogorske organizacije smatraju najmoćnijim grupama, posebno one koje se bave trgovinom kokainom, dok se grupe koje se pretežno sastoje od državljana Kosova, Severne Makedonije i Bosne i Hercegovine više smatraju posrednicima ili se bave transportom.¹⁶ Hrvatske organizovane kriminalne grupe imaju snažno prisustvo u Nemačkoj, što je delimično posledica velike hrvatske dijasporne koja je porasla kao rezultat migracija tokom ratova u Jugoslaviji devedesetih godina.

Međunarodna operacija organa za sprovođenje zakona u maju 2023. godine dovela je do hapšenja 37 članova kriminalne grupe širom Evrope, među kojima su bili državljani Zapadnog Balkana.

Fotografija: Evropol

Iako se čini da kriminalne grupe sa Zapadnog Balkana dobro sarađuju sa grupama sastavljenim od ljudi različitih nacionalnosti, one su takođe poznate po nasilju. Prema federalnim podacima iz 2023. godine, albanski prestupnici su zauzeli četvrto mesto u pogledu broja osumnjičenih za koje je utvrđeno da su bili naoružani kada su uhapšeni zbog krivičnih dela povezanih sa trgovinom drogom.¹⁷ Organizovano nasilje u Nemačkoj ponekad proizlazi iz sukoba između grupa sa Balkana, kao što je krvavi sukob između škaljarskog i kavačkog klana iz Crne Gore.¹⁸ Na primer, u maju 2019. godine, dva muškarca su ubijena u Forstu, u Nemačkoj, u incidentu koji je navodno povezan sa tim ratom klanova.¹⁹

Ostale vrste kriminala

Pored trgovine drogom, kriminalne grupe sa Zapadnog Balkana navodno su uključene u reketiranje i trgovinu ljudima, posebno u svrhu seksualne eksploatacije. Pojedinci sa Zapadnog Balkana bili su aktivni u motociklističkim bandama odmetnika u Nemačkoj.²⁰ Posebna medijska pažnja usredsređena je na motociklističku bandu „United Tribuns”, koju je 2004. godine osnovao Armin Ćulum,²¹ bivši bokser rođen u Bosni. Mnogi članovi bande potiču iz Bosne ili drugih delova Zapadnog Balkana. Ta grupa, poznata i kao „Balkan Brothers Herkunft”,²² postala je ozloglašena po trgovini ljudima, posebno po seksualnom iskorišćavanju, kao i po naručenim ubistvima.²³ Čak su se takmičili i sa lokalnim ograncima motociklističkih bandi „Hells Angels” i „Bandidos”. Nemačka je 2022. godine zabranila „United Tribuns” zbog toga što je grupa predstavljala ozbiljnu javnu pretnju i bila odgovorna za niz krivičnih dela.²⁴

U februaru 2022. godine, nemačka policija je razbila mrežu kradljivaca automobila iz Bosne i Hercegovine koji su bili osumnjičeni za krađu luksuznih automobila u vrednosti od 1,5 miliona evra, uglavnom u Donjoj Saksoniji, Severnoj Rajni-Vestfaliji i Hesu.²⁵ U aprilu 2023. godine u Berlinu je uhapšeno šest Srba zbog krađe luksuznih automobila.²⁶

Policija u Darmštatu je u februaru 2024. godine razbila navodnu kriminalnu mrežu balkanskih državljana koji su

bili uključeni u krijumčarenje ljudi u Nemačku radi nezakonitog zapošljavanja, uglavnom na gradilištima. Uhapšeni su trojica srpskih i trojica hrvatskih državljana, kao i po jedan državljanin Crne Gore, Nemačke i Bosne i Hercegovine, pod sumnjom za utaju poreza u vrednosti od 10,4 miliona evra u vezi sa ovim slučajem.²⁷

Kriminalni akteri sa Zapadnog Balkana takođe su uključeni u pranje novca, bilo prebacivanjem novca zaradenog u Nemačkoj nazad na Balkan ili ulaganjem svoje nezakonite dobiti u zakonite poslove, nekretnine ili kriptovalute.²⁸ Nemačkim vlastima je bilo teško da u potpunosti sagledaju obim pranja novca, ali veruju da se on povećao između 2021. i 2022. godine. Organizovane kriminalne grupe u Nemačkoj prikupile su najmanje 998 miliona evra nezakonite zarade i uložile oko 45% sredstava u kriptovalute za pranje profita, prema podacima koje su prikupile vlasti. Pored toga, u 2022. godini, od 19 aktivnih nacionalnih istraga pranja novca, jedna je uključivala organizovanu kriminalnu grupu kojom su dominirali Albanci, a drugu pojedinci iz Bosne i Hercegovine.²⁹

Zaključci

Policija je postigla značajan napredak nakon dešifrovanja aplikacije Sky ECC, a očekuje se da će tekuće istrage dovesti do većeg broja hapšenja balkanskih kriminalaca koji deluju u Nemačkoj. Međutim, i dalje postoji potreba za zajedničkim istragama organa za sprovođenja zakona, koje bi uključivale agencije sa Zapadnog Balkana, i poboljšanom saradnjom između regionalnih tužilaštava. Pored toga, veliki broj državljana Zapadnog Balkana sa dvojnim državljanstvom koji rade u EU, posebno u Nemačkoj, komplikuje napore organa za sprovođenje zakona u praćenju kriminalnih aktivnosti, naročito u pogledu pranja novca i krijumčarenja gotovine na Balkan. Globalni indeks organizovanog kriminala Globalne inicijative protiv transnacionalnog organizovanog kriminala naglašava potrebu za većim podsticajem. Iako i dalje relativno visoka, otpornost Nemačke na organizovani kriminal opada. Ocena zemlje po ovoj metrici pala je sa 7,67 u 2021. na 7,50 u 2023. godini.³⁰

Napomene

1 Evropol, *Decoding the EU's most threatening criminal networks*, 5. april 2024.
2 Evropol, *Dismantling of an encrypted network sends shockwaves through organised crime groups across Europe*, 2. jul 2020; Evropol, *800 criminals arrested in biggest ever law enforcement operation against encrypted communication*, 8. jun 2021.

3 *A drug cartel member from Bosnia arrested in Frankfurt*, N1, 8. novembar 2022.

4 U BiH izručen Savo Marinković, osumnjičen za ubistvo sarajevskih policajaca, N1, 27. jul 2022; Uhapšen osumnjičeni za ubistvo dvojice sarajevskih policajaca, Radio Free Europe/Radio Liberty, 2. februar 2022; Borka Cerić, Advokat Tomić za 'Avaz': Savo

- Marinković je pucao policajcima u glavu, Avaz, 26. decembar 2021.
- 5 Marko Trifkovic pleaded guilty in the case of the murder of Sarajevo policeman, *Sarajevo Times*, 27. maj 2024.
 - 6 Nemačka Federalna kancelarija kriminalističke policije, *Organized Crime – National Situation Report 2022*, 17. novembar 2023.
 - 7 Sa druge strane, 44% prestupnika sa kokainom su nemačke nacionalnosti. Nemačka Federalna kancelarija kriminalističke policije, *Rauschgiftkriminalität Bundeslagebild 2022*, 24. oktobar 2023.
 - 8 Ibid.
 - 9 Evropol, *37 arrested as violent Balkan criminal cell taken down*, 25. maj 2023.
 - 10 Evropol, *Strike against an Albanian drug trafficking network in Germany, Italy and the Netherlands*, 23. jun 2023.
 - 11 *Festnahmen und Durchsuchungen bei Razzia gegen Drogenhandel-Netzwerk*, Hessenschau.de, 11. oktobar 2023.
 - 12 *European police arrest dozens of drug trafficking suspects*, Deutsche Welle, 6. februar 2024.
 - 13 *Balkankartell, Hauptlieferant von Kokain in Europa*, Koha, 10. maj 2024.
 - 14 Intervju sa nemačkim istraživačkim novinarom, 5. februar 2024. godine, putem imejla.
 - 15 Intervju sa izvorom iz kriminalnog podzemlja, Frankfurt, 2. april 2024.
 - 16 Intervju sa istraživačem, Hamburg, 4. mart 2023, onlajn.
 - 17 Nemačka Federalna kancelarija kriminalističke policije, *Organized Crime – National Situation Report 2022*, 17. novembar 2023.
 - 18 Walter Kemp, *Making a killing: What assassinations reveal about the Montenegrin drug war*, GI-TOC, jul 2020.
 - 19 Bodo Baumert, *Balkanbanden ziehen ihre blutige Spur durch Europa*, *Lausitzer Rundschau*, 30. novembar 2020; *Mordfall in Brandenburg angeblich mit Kotor-Mafia verknüpft*, *Tiroler Tageszeitung*, 14. maj 2019.
 - 20 Nemačka Federalna kancelarija kriminalističke policije, *Organized crime: National situation report 2021*, 29. septembar 2022; Nemačka Federalna kancelarija kriminalističke policije, *Organized crime: National situation report 2022*, 17. novembar 2023.
 - 21 Kate Connolly, *Germany bans 1,700-strong 'rocker' gang for violent crime links*, *The Guardian*, 14. septembar 2022.
 - 22 Viplebenslauf, *Balkan Brothers Herkunft*, 7. mart 2022.
 - 23 Walter Kemp, *Transnational tentacles: Global hotspots of Balkan organized crime*, GI-TOC, jul 2020.
 - 24 *Germany raids, bans Hells Angels rival United Tribuns*, Reuters, 14. septembar 2022.
 - 25 Evropol, *Arrest in Germany of 3 suspects involved in theft of EUR 1.5 million worth of vehicles*, 23. februar 2022.
 - 26 Sofija Bogosavljev, *Uhapšeno šest Srba u Nemačkoj – Provaljivali u automobile, jedan se smejaio nakon hapšenja i pozirao sa lisicama na rukama*, Blic, 1. april 2023.
 - 27 Uhapšeni i državljani BiH: Nijemci razbili bandu koja je utajila 10 miliona evra, *Nezavisne*, 21. februar 2024.
 - 28 FBI, *What we investigate: Transnational organized crime*.
 - 29 Nemačka Federalna kancelarija kriminalističke policije, *Organized Crime – National Situation Report 2022*, 17. novembar 2023.
 - 30 GI-TOC, *Criminality in Germany*, Globalni indeks organizovanog kriminala 2023.

Bilteni rizika su redovna izdanja naših regionalnih opservatorija, koje koriste mreže civilnog društva kako bi obezbedile nove podatke i kontekstualizovale trendove u vezi sa mrežama organizovanog kriminala, nelegalnom trgovinom i reakcijama države na ove probleme. Ako želite da se besplatno pretplatite na buduća izdanja Biltena rizika, prijavite se ovde ili pošaljite e-poruku na adresu Vanja.Petrovic@globalinitiative.net.

O GLOBALNOJ INICIJATIVI

Globalna inicijativa protiv transnacionalnog organizovanog kriminala je globalna mreža od 600 stručnjaka širom sveta. Globalna inicijativa pruža platformu za promociju šire debate i inovativnih pristupa kao gradivnih blokova za inkluzivnu globalnu strategiju protiv organizovanog kriminala.

www.globalinitiative.net

Ova publikacija je nastala uz finansijsku podršku Fonda za sprečavanje sukoba, stabilnost i bezbednost Ujedinjenog Kraljevstva. Njen sadržaj je isključiva odgovornost Globalne inicijative protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (GI-TOC) i ne odražava nužno stavove Ujedinjenog Kraljevstva.

**GLOBAL
INITIATIVE**
AGAINST TRANSNATIONAL
ORGANIZED CRIME